

Милица Миленковић

ОТИСЦИ ЖИВОТА

Слободан Лазовић, *Споје на води*,
Центар за туризам, културу и спорт, Сврљиг 2013.

У песми насловљеној *После*, која уз песму *Синџагма* отвора збирку *Споје на води*, овенчану наградом „Гордана Тодоровић” за 2012. годину, песник Слободан Лазовић између осталог каже: *Расширенију грађу за прву књигу/ прикуљам целој живоји,/ стављам у посебне кујке ошиске/ смеха и плача, и друге догађаје*. Сами ишчезавају они који не издрже надметање за сојствени живоји, а пренесена значења крви/ недовољна су да буду истина. Истина је да живот замиче у књигу свакога од нас ма каквим насловима заклањали њен смисао. Према наведеним стиховима, очигледна је песникова програмска опредељеност: књига поезије (или прозе) настаје као сума животних искустава, најпре емотивних (*смеха и плача*), а затим и ситуационих (*други догађаји*), и као таква она предочава идејни смисао саме књиге видљив у наслову. Смисао књиге далеко је шири од онога који нам је дат насловом – наслов књиге је привидна метафора тога смисла. Када су у питању *Споје на води*, наслов је комплементаран идејном аспекту целе књиге, штавише он је одлично одабран увод који нас подстиче на дубље урањање у ову рефлексивну поезију и поетичку основу саткану од најситнијих и најнеобичнијих предмета и простора у којима стоји сабијен живот између дана и ноћи.

Прошло је готово двадесет пет година од прве Лазовићеве књиге, збирке прича *Испод живе воде* (1987), да би се овај књижевник поново вратио води у којој су *бистре и мушне тлајне/ подводне и прозирне, и видљиве/ и нестварни становници, водоије* (Градња чамца); да би се

поново вратио синтагми *живе воде* у изузетној песми-алегорији: *На ваџру* *наложену давно, дан леже целим/ дном посуде у којој се кува још жива вода* (Кување воде). Из тог котла, једног јединог, свако добија различиту храну, *около јека, уздаси, шкрџути гладних/ .../ вечити смена* *потере и опстајања у потери, борба за неразумну кашику којом се јело сийа*. И док се тај хаотични поредак догађа око котла:

*...Прасџари –
дан, вода и ваџра: свакодневно
мењају рецепти како се јело гошви.*

Једино су ту још *стираси* и *наум* који зачине јело, и тако се изнова и изнова понавља макбетска прича о судбини. Али док се путеви живота без крајње ставке у рецепту (оне о готовљењу) гранају из једне *неразумне кашике*, појави се и посебан *Пути* у животу уметника, онај којим пролази Бог *одевен у себе, сојствену кожу – сџих*. Под стопалима Творца остане траг: *сужањ обележен ходом*. Потом сужањ удахне светлост и сам крене путем остављајући нове стопе, *сџошиче се, усџравља, сусџиже расџојање*, а растојање је невидљиво и све је напор *да се уклони размак / између ове и других стварности*. У том напору песникове песме-стопе остају на прозирној води која је метафора невидљивог пута између Стиха и човека. Док песник покушава да се одржи на њему и створи једну стварност, он, заправо, не може ни сам размак да уклони, иако му се чини да се трагом креације приближава неком новом паралелном свету: духовној стварности. У тој вечитој потери Поезије и песника остају *сџоје* да измере пређени пут, попут стигме да остану траг у времену, отисци једног живота.

А колико је само отисака живота? Они су свуда око нас: у јефтиним стварима, одећи, јелу, обући, наочарима, вратима, кромпиру, киселом купусу, таблети, инсектима, столу, столицу, липи, обичном дану, лопти, палачинки, шаргарепи, љубави, удици, вину... Све је могуће уградити у песму, јер све у овој материјалној стварности заправо је привид, слика једне друге духовне стварности која је и индивидуална и колективна, која је садашњост колико и давнина. Након смрти, остају материјалне ствари попут столице за љуљање у којој се *излежава ирича да је деда у њој иџри иџија умирао*, а умро је само једном, у кујни, и *иџа смрти била му је довољна*, али вера у причу остаје као и вера у туђу смрт и њих две заједно (прича и смрт) окупљају и сједињују људе. Зато мноштво чека на кашику из котла, јер котао са живом водом твори причу о животу, а са њом и будућу смрт.

Лирски субјекат ове поезије је мушкарац *обложен свакодневљем: кинеска јакна/ и јевџин качкеџи за џоло, болови у ногама,/ неџлаћени ра-*

чуни и нагомилане/ *претшйлаше*, усамљен фрижидер („Синтагма”). Скучен простор свакодневља (радна соба, кухиња, кревет, парк) бива проширен *прозирним сшакленим врашима* кроз која се улази у други свет: са једне стране у свет духовних прегнућа, а са друге у поетски апсолут из којег Лазовић узима таман онолико колико је потребно да напише стих и угради га у песму. За песника су привид два, вратима, одвојена света, једино што доказује њихово постојање је поломљено стакло – пукотина као метафора пута којим песник *корача кроз оба свешта: сшварни и паралелни* („Затворена врата”). Често одлажење у онај паралелни свет заправо је враћање прошлим догађајима, јер:

*Догађаји су рибе у акваријуму чије сшакло
и воду чине нема лица и сенке ушлеишене
са друге сшране. Пливају даље од себе
у удаљенији угао, ша се нагло враше
у наше очи, у мозак, прештоницу сећања.*
(Лопта)

Сећање је жива престоница бројних призора којима се песник враћа. Он у свом инфантилном периоду живота налази темеље и учења на којима стоји читав садашњи живот, бројним сећањима на породично огњиште мотивисан је духовни аспект живота: тако трпеза ове поезије заправо постаје духовна трпеза:

*...После уклањања
глади мало осшане у шамћењу – али усна
душља увежбан је и данас део шела
који сшрема за гушшање вреле комаде
живљења, и лшше шарчиће дима,
и вреле игле прошивајућег бола.*
(Кромпир)

У још неколико песама, песник се враћа у прошлост, и из перспективе дечака, сопственог одрастања, сећа се топлине дома у којем се уз качамак и печени кромпир уче најважније и најболније будуће истине живота.

У овој интелектуалној поезији егзистенције испричана је једна животна прича – како наративним понирањем у свакодневницу чиме је створен круг песама које заводе својом распричаношћу тако и лирским пропламсајима који су посебан зачин ових гастро-песама: метафорични синтагматски спојеви (*жива вода, сломљена сшварностш, изгубљен сан, мршви дани, зидови смршши*), персонификација као од-

лично стилско средство и метафора која гради дубинске слојеве ове књиге. Особеним стилским обликовањем наизглед безначајни појмови постају функционални и доприносе естетској вредности самих песама, али и целе збирке која је херметички затворена, постојана, мотивски, тематски и идејно комплементарна. Лако је уочити склоност ка поетском каталогу који у савременој поезији може бити мач са две оштрице, с тим што у *Спојама...* набрајање има за функцију проширивања поетског смисла и метафоре, а често понављање овог начина грађења строфа метод је који песника уписује на листу стилске препознатљивости и доследности.

Ова рефлексивна поезија богата је артистичким приказима стварности које препознајемо у стиховима изузетне лепоте: *...међу шибљем/ крајер, на сјаблу пале лије споје врабац/ и осјаици ветра (Липа), Ошкинуи, ветар обмотава се око брезе/ у дворишћу...* (Следећа страница),

*На младом сјаблу лије ветар у сиюном
колу увезује се у шренушке.
Ваздух везе зеленило. Плету облаци.
Трејери предео, шаласа се шло.*

.....
*А лисиић јединац, из обле крошње лије,
ида низ дебло. Нечија одлука у шраву
сабија га...*

(Туга)

Висок домет ове књиге не лежи само у њеној естетској вредности до које песник долази наизглед расплинутом формом која тежи заокружености и у чијим оквирима песма тече јединственим током без сувишних идејних и мотивских преливања и превирања, већ и у песниковој способности да стилским склоповима, разноврсним мотивима, артистичким сликама стварности и игром речи подстиче читаоца на размишљање и поновно ишчитавање песама.

Споје на води су намењене свим оним читаоцима који рациом надокнађују оно што монотонија понављања стварности одузима сврсисходности живота. Намењене су онима у чијој лектири често искрсну песме Ивана В. Лалића, поготово оне у којима никада заборављени дечак осећа прошлост настањену у срцу и чувену иглу бола. И Слободан Лазовић једним је својим делом окренут ка прошлости, а другим непосредној садашњости; он спаја чулно и натчулно повезујући их у непостојање или привидно постојање – он гледа и види *а да ничега од поменутог, шћу, / нишћу докле поглед сеже, нема*. Синтагма *споје на води* управо то значи: стопе су невидљиве колико год их оставља-

ли за собом, корачање по води је од библијског јеванђеља и Петрових корака симбол неприкосновене наде и вере: наде да ће се стићи некуда, вере да постоји смисао живота. Зато су отисци живота невидљиви колико год их ми покушавали именовати, заокружити речима, приказати предметима. Тако невидљиве, можда их можемо приказати једино нечим *невидљивим*, на пример поезијом – можда је управо то и одговор на песниково питање без упитника: *Како би, иначе, да нису јаче, / књиге шрајале после нас.*